

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגיד שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1410

מסכת חולין ל"א-ל"ז ♦ מכשירין ו', ה' - זבים א', א'

בס"ד, ט"ו סיון תשפ"ו

השבוע בגליון

- ♦ באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם
- ♦ הלכה מבני עשרת השבטים
- ♦ הבעיות הנוצרות בשחיטה בידיים רועדות

- ♦ כיצד בודקים אם היד רועדת
- ♦ חיזושו המסעיר של המהרש"ל - השוחט יכול לפסול את השחיטה במחשבה!
- ♦ לתת לעוזרת הרומניה את שירי הצ'ולנט
- ♦ היהודי כ'תעודת כשרות' של הגוי
- ♦ הימום הבהמה במכת חשמל טרם שחיטתה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

הדף האחרון של החיים!

יסוד ההצלחה בכל דבר ועניין הוא העקביות והדבקות במשימה. כאשר אדם פותח עסק ומטפל בו רק בזמנו הפנוי, קלושים הסיכויים שיראה הצלחה רבה בעסקיו. כך הדבר בעסק התורה. כדי לזכות למעלותיה יש להקפיד על לימוד יומי בקביעות ובעיקשות בימי שגרה כבימי טרדה. לפנינו סיפור מפתיע על התמדה ועקביות בלימוד התורה. **חבוש** בבגדים מוזרים הוא נכנס לביתם. על הכורסאות המפוארות שניצבו בסלון, ישבו הוריו והתבוננו בו אחוזה הלם. בנם מחמד-עיניהם הופיע על מפתן הדלת לבוש בחליפה כהה ועל ראשו מתנוססת מגבעת שחורה, מהסוג שהם רגילים לראות בכותל המערבי בטיולם השנתי. מבט נוסף לעבר הבן הבהיר להם, שהעגילים שהתנוצצו על אזניו לראווה, נעלמו, ואיתם תספורתו המיוחדת שהיתה משוש ראשו. הוא חזר בתשובה! **עד** לרגע זה התנהלו חייהם על מי מנוחות בפרבר יוקרתי במדינת קליפורניה. הם הצליחו מאד, כל

דף כד/א עד שיזקין כשר לעבודה

באיזה גיל על השוחטים לפרוש מעבודתם

גמרתנו עוסקת בתקופת עבודתו של הכהן בבית המקדש, החל מתקופת התבגרותו, ו"עד שיזקין... עד שירתת", היינו: "ידי ורגליו רותתין מאין כח" (רש"י ד"ה "שירתת"). סוגיה זו מובילה אותנו לאחת ההלכות הסבוכות והרגישות הנוגעות לשחיטה.

הלכה מבני עשרת השבטים: ה"מרדכי" מצטט הלכה בשם "רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים" [הוא היה מעשרת השבטים ובא מעבר לסמבטיון בימי רב צמח גאון, מדבר קדמות מערכת ח/יח]: "אמר יהושע אמר משה מפי הגבורה... זקן לאחר שמלאו לו שמונים שנה אינו רשאי יותר לשחוט, ואם שחט שחיטתו פסולה". ה"מרדכי" מציין על אתר, כי אין זו הלכה, כי אם חומרא שאינה נוהגת. בעל "שבט הסופר" (יו"ד סימן ג) מחזק את דבריו, מן המסופר בסוגייתנו על רבי חנינא, אשר בהיותו בן שמונים שנה עמד על רגלו האחת, חלץ את מנעלו ולבשו. לפיכך הוא קובע, הגיל אינו הממד, אלא מצב בריאותו של השוחט. בעל האגור מוסיף על דברי ה"מרדכי" (הובא ב"שמלה חדשה" סימן א' ס"ק ס"ד), כי אף על פי שאין חוששים להלכה זו, בדורות אלו גברה החולשה ויש להזהר בכך ביותר "לפי ראות עיני המורה" (ראה עוד "יד אפרים", יפה לבדיקה אות ד').

הבעיות הנוצרות בשחיטה בידיים רועדות: כאשר ידו של השוחט רועדת, הרי שמספר בעיות וחששות חמורים נכללים בשחיטתו. הוא עלול לשחוט ב"שהיה" [השהיה בתהליך השחיטה, פוסלתה], משום הרעד הבלתי נשלט שבידו. כמו כן, שחיטתו עלולה להתבצע באופן של "דרסה" [שחיטה באמצעות לחץ על הסכין, בניגוד לנדרש - שחיטה באמצעות הולכת הסכין והבאתן] (שו"ת "יהודה יעלה" ח"א סימן מ"ה), ובנוסף לכך כותב בשו"ת "לבושי מרדכי" (יו"ד סימן ד'), גם לולי זאת, כאשר השחיטה מתבצעת ביד רועדת, עלול להיווצר מצב שחלקים ממעשה השחיטה לא ייוחסו לשוחט, משום שמעשה הנוצר על ידי דחף חיצוני נטול שליטה, אינו נחשב ככוחו של האדם.

לעילוי נשמת

נר ה' נשמת אדם

איש החסד והחזון, בעל צדקה מופלג, תומך תורה בכל מאוורו, ממיסדי "מאורות הדף היומי" הר"ר **מרדכי קלמן זיסר** ז"ל ב"ר משה יצחק נלב"ע י"ז סיון תשע"ז **תנצב"ה**

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה גוטסגנדה** ז"ל ב"ר ישראל שאול ז"ל נלב"ע י"ד בסיון תשנ"ו ולע"נ אמי מורתי **דבורה חסדיאל** ע"ה ב"ר אברהם משה בליטנטל ז"ל נלב"ע י' סיון תשפ"א **תנצב"ה** הונצח ע"י נכדו ידידו הר"ר **שאל חסדיאל** ומשפ' שיחיו - ב"ב

לעילוי נשמת

מרת **יוכבד** ע"ה

בת ר' נתן אליהו ומרת גיטה ע"ה נלב"ע כ' בסיון תשפ"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י חתנה ידידינו ר' **אפרים צורף** ה"ו - שילה

לעילוי נשמת

נר ה' נשמת אדם

הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל בן ר' יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ט"ז בסיון תשנ"ג ומרת **הניה גולדשטיין** ע"ה בת ר' נתן ז"ל נלב"ע י"ח סיון תשע"ב **תנצב"ה** הונצחו ע"י בנם ידידינו הר"ר **שמשון אברהם יהודה** ומשפ' שיחיו

שוחט שידו חדלה לרעוד בנוגעו בה: שאלה מעניינת נשאל המהר"י אסאד זצ"ל (ש"ת "יהודה יעלה", שם). מה דינו של שוחט שידיו היו אמונות ומנוסות במשך שנים רבות, ולעת זקנתו ידו החלה לרעוד, אך די בנגיעה קלה ועדינה ביותר בידו על ידי חפץ כל שהוא, כדי להרגיע את הרעידה באופן מוחלט, האם הוא רשאי להמשיך לשחוט. כדי לשכנע את המהר"י אסאד שאין כל עילה למנוע ממנו לשחוט, כתב השואל, כי אף שהוא אינו מסוגל לכתוב מאומה בידו הרועדת, בהניחו את אצבעו על ידו הרועדת, הוא מסוגל לכתוב כתיבה תמה וחלקה.

המהר"י אסאד השיב לו, כי הוא אינו רואה מקום להתיר את שחיטתו. שכן, רעידת ידו מעידה, כי תחושותיה כבר אינן כשהיו, ואחת התוצאות לכך היא הרעידה. לפיכך, אף על פי שידו אינה רועדת בשעה שהוא נוגע בה, מי יתקע לידו כי הוא אינו מפעיל לחץ בלתי נשלט על הסכין, או להיפך, שאינו שווה רגע קט בעת השחיטה, שהרי הוא איבד את מלוא תחושותיו בידו (עיין עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ו סימן ס').

כיצד בודקים אם היד רועדת: יש מהאחרונים שהמליצו לבדוק את יציבותה של היד, על ידי הנחת כוס משקה על כף היד והתבוננות במים, השקטים ורועעים הם, אם לא... (דברי חיים"ם ח"ב סימן י"ג). ברם, בעל ה"חסד לאברהם" (תאומים, מובא בשו"ת "חיים ביד" סימן ע"ב) מערער על תוקפה של בדיקה זו, ולדבריו, גם אם המים רועדים, אין להשליך מכך כי ידו של השוחט אינה כשירה לשחיטה, שכן, "אין בזה דמיון לאחיזת סכין של שחיטה שאינו אחזו על כף ידו ואין בזה מיחוש כלל".

השוחטים רעדו מפחד מה"פאליציא": אבותינו סבלו רבות מאימת המשטרים השונים שב'חסותם' שהו, וכך נתבקש המהרש"ם (ח"ג סימן ש"ז) לחוות את דעתו לגבי "אותן השוחטים במרתפין או בית העצים, מפני שמתיראין בפני הפאליציא, ומסתכלים אנה ואנה שמא יבוא מי מהם". התעורר חשש, שהם רועדים מפחד, פשוטו כמשמעו... המהרש"ם השיב, כי ניתן לסמוך על השוחטים שיעידו אם באותה שעה ידם רעדה.

דף לא/א דלא בעינן כונה לשחיטה

חידושו המסעיר של המהרש"ל - השוחט יכול לפסול את השחיטה במחשבה!

במאמר הבא נתמקד בחידוש מסעיר של המהרש"ל, ונסה להבדיל בין מצוות שחיטה, לבין מצוות טבילה במקווה טהרה.

נוכחנו במאמר הקודם, כי להלכה, הן בטבילה והן בשחיטה, אין צורך בכוונה - די בעשיית מעשה השחיטה, ובמציאות הטבילה במקווה טהרה כדי שהבהמה תהא מותרת באכילה והטובל יטהר מטומאתו.

אכן כן, אומר המהרש"ל ("ים של שלמה", סימן י"ג), השוחט אינו צריך לכוון בשעת השחיטה כי הוא שוחט בהמה כדי להתירה באכילה, אך שוחט אשר יכוון במחשבתו כי מעשהו לא נועד להתיר את בשר הבהמה, אלא כל מעשהו נועד להמית את הבהמה ואך מקרה הוא שעלתה בידו שחיטה מהודרת - שחיטתו פסולה! בעל ה"תבואות שור" (שמלה חדשה סימן ג') כותב, כי יש לחוש לדברי המהרש"ל.

שתי טבילות מי יודע? הפוסקים דנו רבות בחידושו של המהרש"ל, תוך שהם מציינים, כי הוא עשוי לשמש כמקור להלכה מרתקת, הנראית בלתי מובנת בעליל. כידוע, יש לברך על טבילה במקווה טהרה, בטבילה שהיא חובה, מן התורה או מדרבנן. והנה, בעל ה"חוות יאיר" (שו"ת סימן קפ"א) מספר, כי הובא לידיעתו שקיים מנהג לטבול, לברך ושוב לטבול. הוא מציין, כי הטעם העיקרי למנהג זה הוא לאחר שהתעורר ספק (עיין טור י"ד סימן ר') אם יש לברך לפני הטבילה או לאחריה, ולפיכך הנהיגו שתי טבילות וברכה ביניהן, כדי לצאת ידי כל הדעות (וע"ע ב"באר היטב" סוס"י ר').

הטבילה השניה חסרת כל ערך: לכאורה, כל נסיון להבין את דבריו של ה"חוות יאיר", עולה בתוהו. שכן, מאחר שנפסק להלכה, שטבילה אינה צריכה כוונה, הרי שכבר בטבילתו הראשונה הטובל נטהר מטומאתו, ולטבילתו השניה אין כל ערך, ואין הוא אלא כמי שטבל וברך. יש, איפוא, להבין, מדוע טובל זה נחשב כמי שיצא ידי כל הדעות וברכתו נסובה הן על הטבילה הראשונה והן על הטבילה השניה.

ניתן לכוון שהטבילה לא תועיל: ברם, לאור דברי המהרש"ל הנזכרים, תמיהה זו מתפשטת ומתבהרת, שכן, על הטובל לומר לפני טבילתו הראשונה, כי אם ראוי לברך לפני הטבילה, אזי הוא מכוון במחשבתו שטבילתו הראשונה לא תעלה לו לשם טהרה, ואם ראוי לברך אחרי הטבילה, הוא אינו מבטלה במחשבתו ועלתה לו טבילתו הראשונה (עיין דגול מרובה, בסוף "שולחן ערוך" יו"ד ח"ג לסימן ר' שדן בזה, ובספר "טבילת כלים" פ"י הערות כ"ח, כ"ט).

אחד בתחומי הוא. האב היה מתאגרף מפורסם שעשה הון רב לביתו ממקצועו הכוחני, ואף האם לא שקטה על שמריה ושלחה את ידה בעסקי מסחר חובקי עולם, בהם ראתה הצלחה רבה. בנם יקירם שניחן בכשרונות רבים, גדל ככל שכניו עמם הלך לבית הספר הפרטי, שם ניבאו לו מוריו עתיד מזהיר בעולם האקדמי.

בנוגע ליהדותם ניתן לומר שלא היתה להם כל התנגדות לנושא הדת, אלא שהם פשוט לא התעניינו בה. כל שידע האב לומר לבנו, היה המשפט ששמע הוא עצמו מאביו המנוח: "דע לך, כי בן להורים יהודים הנך".

לא חלפו שנים רבות ונבואתם של מוריו הגשימה את עצמה. הבן פנה לאחת האוניברסיטאות היוקרתיות והנחשקות בארה"ב ועשה חייל בלימודיו.

יום אחד, היה זה לאחר סדרת מבחנים קשה אותה עבר בהצלחה, פנה לטוטט להנאתו במסדרונות חדרי המגורים המפוארים שהועמדו לרשותם. לפתע משך דבר מה את תשומת ליבו. כשהוא עומד על מקומו, הסתכל בעיניים פעורות על חברו לספסל הלימודים שלא היה ידוע כחובב מעשי קונדס. הלה התרכז במשימה מוזרה ביותר: לגלול

חבלים שחורים סביב זרועו השמאלית. הוא שפסף את עיניו בתמהון ואחר שהתאושש דפק על הדלת הפתוחה למחצה ובלא להמתין לתגובה נכנס אל החדר. "בלי הרבה הקדמות ידידי, **מה אתה עושה?**" תמה. מרגע זה ועד להופעתו כיהודי שומר תורה ומצוות בבית הוריו, לא חלף זמן רב.

הבן נכנס אל הבית וניסה להרגיע את הוריו, "אני בסך הכל עושה את מה שסבא שלנו עשה בפולין" אמר לאביו. תוך כדי השיחה התברר להוריו שלקראת השנה הבאה הוא עושה את דרכו אל אחת הקהילות האורתודוקסיות הגדולות, שם הוא מתכוון ללמוד בישיבה ולהקדיש את חייו ללימוד התורה. לא הועילו שכנועי האב ותחנוני האם, "לפחות תצא עם מקצוע ביד" אמר לו אביו תוך שהוא מאגרף את ידו להמחשת דבריו. "אני הולך ללמוד תורה" קבע בעדינות אך בלא היסוס, וקמץ אף הוא את כף ידו, וכך היה.

הזמן עשה את שלו והוריו התרגלו לבקשותיו הבלתי שגרתיות. בכל פעם שבה הודיע על בואו, עבר המטבח הכשרה מלאה ומהארונות העליונים נשלפה מערכת הכלים המיוחדת שרק בה נאות לאכול. את המזונות קבעו בדלתות ביתם כבר בפעם הראשונה שבה מהישיבה, ומתוך רצון שלא לכער את המשקופים, החליטו להתיר על כנן ולא להסירן בכל פעם לאחר לכתו.

השנים נקפו ובנם כבר חבק שני ילדים רכים בזרועותיו. גם על אביו לא פסח הזמן ולאחר כמה כשלונות רצופים בזירת הקרבות, הבין כי לא לעולם חוסן והחליט לפרוש ממקצועו כמתאגרף.

בשבות הראשון לאחר הפרישה המה הבית. זרי פרחים זרמו בהמוניהם, הפקס לא פסקו לפלוט ברכות, תהילות ואיחולים, ואף אישים רבים הטריחו עצמם לביתו כדי לאחל לו כל טוב.

בשבוע השני עדיין היתה המולה, ומספר לא מועט של אישי ציבור שלחו מברקים המנמקים את העניינים החשובים שבועיים אינם יכולים לפגוש בו פנים אל פנים. לא חלפו ימים רבים והשקט שב אל הבית. הפרחים הססגוניים מצאו את דרכם אל פח האשפה, הברכות תייקו למשמרת, והאב החל להסתובב באפס מעשה.

בוקר אחד קם ארז את מיטלטליו ועלה עם זוגתו על מטוס שהסיעם אל מקום מגוריו של בנו. יש לנו בן מוכשר, חכם, מסקרן אותי לראות, מה כל כך מושך אותו באורח החיים שבחר לעצמו, אמר לאשתו. בהתרגשות רבה קיבלום בנו ורעייתו באולם הנוסעים, כשהם מלווים בזאטוטיים.

לאחר זמן לא רב הפך הדבר לשגרה ומתפללי בית הכנסת חדלו להפנות אל מבטם אל האב שישב

במשך התפילה ליד בנו ושלה מבטים מסוקרנים לכל עבר, בעוד בנו מתפלל בדבקות. כך הלך האב עם בנו לשיבה, ליווה את נכדיו אל החידור ובלע במבטו את כל מה שראה.

לאחר מספר חודשים זה קרה. בני יקרי, המוכן אתה להקדיש לי מעט מזמנך היקר וללמוד איתי גמרא?

- אבא יקר, את כל זמני אני מוכן להקדיש לך, וכשנימת עשב שזורה בקולו הוסיף, אך לא נראה לי שהדבר אפשרי, אתה צריך ללמוד שתי שפות כדי לקרוא אפילו משפט אחד בגמרא - לשון הקודש וארמית, האם תהיה מסוגל לעמוד בכך?
- מי כמוך יודע, אני אוהב מאבקים... השיב בחיך נחרץ.

עוד באותו יום פנה הבן לראש הישיבה והתייעץ עימו כיצד לעשות את הבלתי יעשה. בהדרכת הרב קבע עם אביו ללמוד בכל יום כמחצית השעה, "ולפי ההתקדמות, נגדיל את זמן הלימוד" אמר לאביו. כעת כבר עמד האב ליד בנו, חבוש טלית ותפילין, כשעל הסטנדר שלידו מונחות שתי גמרות מגילה אותן הכין מבעוד מועד, ומיד בסיום התפילה, עטורים בתפילין, פתחו את הגמרות.

נכון קמעה מיושבי בית הכנסת, ביקש הבן מאביו להקרא את הגמרא על צידה השני. הגמרא כתובה בשפה שבה קוראים מימין לשמאל, הסביר לו.

צעד ראשון וקטן בדרך ארוכה, פסעו האב והבן באותו יום. כל מלה של המשנה הראשונה נזקקה להסברים ארוכים ומפורטים של הבן, שביאר לאביו מגילה מהי, ומדוע ומי הם אחשוורוש ואסתר, באיזו תקופה חי יהושע בן נון שחומות הערים תלויות בשמן. מה פעל ומי היה רבו. מי הוציא את עם ישראל ממצרים ולמה הם בכלל הגיעו לשם, וכן הלאה. קביעות זו עמדה במבחן הזמן, האב לא התייאש והבן גילה סיפוק רב וכך בשעה טובה ומוצלחת סיימו הם את הדף הראשון לאחר שנה תמימה!

דמעות רבות זלגו מעיני האב עת חיבק את בנו כשכל גופו רועד מהתרגשות. "סיום" לחש לבנו "אני רוצה לעשות מסיבת ענק לכבוד דף הגמרא הראשון שזכיתי ללמוד בפעם הראשונה בחיי".

אוכל רב הגיש אל השולחנות באותו ערב, היתה זו סעודת הסיום המפוארת ביותר שמי מהמשתתפים חווה אי-פעם. במרכז האולם עמד חתן השמחה ולחץ בחום את ידיהם של מברכיו. הקהל כולו קם על רגליו, עת פסע פנימה פוסק הדור הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל. כן, גם הוא בא לכבד בנוכחותו את הערב הנדיר הזה. בהדרכתו ערך הבן את הסיום, למרות שאין נהוג לערוך סיומים אלא על מסכתות, שכן, אמר לו הגר"מ פינשטיין זצ"ל, שמקרה זה הוא כה מיוחד שצריך לערוך לכבודו סיום.

בשעת ליל מאוחרת עלה האב על יצועו. המחשבות התרוצצו במוחו ללא הרף ומאורעות חייו חלפו ביעף מול עיניו. רואה הוא את עצמו כילד קטן בשכונת העוני בה התגורר ורגע אחר כך ניצבת מולו תמונת סבו מפולין מעוטר זקן ופיאות, המונחת בזווית מגירה נידחת כל שהיא, בביתו בקליפורניה. לאחר נדודי שינה רבים נרדם אביו כשחיוך רחב משוך על פניו. למחרת בבוקר אמרו הרופאים למשפחה ההמומה שמעולם לא ראו נפטר עם פנים מאירות כל כך.

הלוויה רבת משתתפים נערכה לאותו יהודי שזכה בסוף ימיו לקבוע עיתים לתורה. ימים רבים הדהדה באוזני משתתפי ההלוויה, הכרתו של רבי משה פינשטיין זצ"ל שקרא ליד מיטת הנפטר: "יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בדף אחד".

טבילת עבד כנעני בעל כורחו: בעל ה"ערוך השולחן" (יר"ד סימן ג' סעיף ב') תמה על חידושו של המהרש"ל תוך שהוא מקשה עליו מגמרא מפורשת, לכאורה: בגמרא (יבמות מז/ב, לדעת חלק מן הראשונים, עיין שם ברא"ש סימן ל"ח) נאמר, כי אדונו של עבד כנעני רשאי להטבילו לעבדות בעל כורחו של העבד [טבילת עבד לשם עבדות, מחייבתו במצוות כאשה]. העבד מתנגד, מתקומם, מנסה לעשות את כל שניתן לעשות כדי שהטבילה לא תועיל, אך הטבילה כשרה וראויה כדת וכדין. הרי לנו, כי אין בכוחה של מחשבה נגדית כדי לשבש את הטבילה, ומשכך, גם לגבי שחיטה אין לומר כי בכחה של כוונה נגדית לעקור ממעשה השחיטה את מהותו.

לכאורה, יש לראות בכך סתירה מפורשת לחידושו של המהרש"ל - גמרא מפורשת, הלא כן? ובכן, שני חילוקים נאים, המרחיבים דעתו של אדם, ניתן להציב בין השחיטה לבין הטבילה במקווה, כך שניתן להבין כי למרות שהשוחט בכוונה נגדית לא עלתה לו שחיטתו, הטובל בכוונה נגדית, עלתה לו טבילתו:

השחיטה היא מעשה והטבילה היא מציאות: החילוק הראשון מתמקד במהות השחיטה ובמהות הטבילה. הטבילה במקווה טהרה היא פעולה שונה לחלוטין מן השחיטה. השוחט מבצע מעשה בבעל החיים, הוא שוחט אותו, חותך את סימניו. הרי לך מעשה שאין גדול ממנו, ולפיכך ניתן להבין, שמאחר שהאדם אחראי על מעשיו, בכח כוונותיו לסווגם, לייחס להם כוונות ולעקור מהם את התוצאות הטמונות בהם. אולם, טבילה במקווה טהרה אינה מעשה, בדוחק גדול ניתן להגדירה כפעולה - המים מכסים את גוף האדם, אין כאן עשייה של האדם כי אם מציאות פשוטה ובסיסית, וממילא מחשבותיו אינם מסוגלות להתערב בטבילה ולשבש אותה, אחר שאין לו בה כל חלק (ראה "משמרת חיים", ח"א, עמ' ע"ז, ועיין שם עוד עמ' פ"א) [לפי חילוק זה אין בידינו להבין את דברי ה"חוות יאיר" הנזכרים על פי דברי המהרש"ל].

העבד הכנעני הוא ככלי הנטבל על ידי בעליו: החילוק השני מתמקד בטבילה הנוכחית שבה אנו עוסקים - טבילת עבד כנעני על ידי אדונו. גם אם נניח כי אין הבדל בין שוחט בהמה לבין אדם הטובל במקווה טהרה, שונה הוא עבד כנעני המוטבל על ידי אדונו, שכן, עבד זה כמוהו כבהמה הנשחטת על ידי השוחט, אם מאן דהוא צריך לכוון, או שיש למנוע ממנו לכוון כוונה הפוכה, הרי זה השוחט, לא הבהמה הנשחטת, ובנידונו - המטביל, לא הנטבל, ולפיכך, כוונותיו של העבד אינן מעלות ואינן מורידות מאומה [לפי חילוק זה, ניתן להבין את דברי ה"חוות יאיר"].

דף לג/א ואין מזמנין עובדי כוכבים לבני מעיים

לתת לעוזרת הרומניה את שיירי הצ'ולנט

האם מותר לתת למי שאינו יהודי לאכול מעיים של בהמה?

ובכן, מקורו של נידון זה אינו באחרונים, גם לא בראשונים ואף לא בגאונים, כי אם בגמרתנו. נידון מעניין זה נעוץ באופן שחיטת הבהמה. שני הסימנים, הקנה והוושט, אינם נשחטים כאחד. תחילה נשחט הקנה, שהוא הקדמי, ולאחר מכן נשחט הקנה הפנימי, הוושט. מאחר שהריאות מחוברות לקנה, ממנו הן מקבלות את האוויר הדרוש להן, נמצא, שהריאות נותקו מן הבהמה בטרם הסתיימה שחיטתה, שהרי הסימן השני לא נשחט עדיין. אף על פי כן, רשאי היהודי לאכול גם את ריאות הבהמה, משום שלאחר שהתורה הורתה לנו לשחוט בצורה זו, הרי שזוהי הצורה שבה הבהמה מותרת באכילה, אף על פי שאיברים אחרים הנתלשים מן הבהמה לפני שחיטת הסימן השני, אינם מותרים באכילה.

אולם, מי שאינו יהודי הרי אינו מצווה על השחיטה, ומבחינתו אין לה כל משמעות. לגביו, כמוהו כבהמה גוססת, שאבר או בשר שנתלשו ממנה לפני מיתתה נאסרו לעולם, שהרי הוא "אבר מן החי", האסור גם לבני נח. כך אכן סובר רב אחא בר יעקב, שריאות הבהמה, וכן בני המעיים, שנכרתו מן הבהמה לפני מותה, אסורים באכילה לנכרי. אך הגמרא מביאה את דעת רב פפא, "מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור". כלומר, לא יתכן שיהא דבר מאכל שיהודי רשאי לאוכלו ועובד כוכבים אינו רשאי לאוכלו.

כלל עקרוני זה, המובא במקומות נוספים (סנהדרין נט/א, תוס' לקמן קב/א), ראוי להתבוננות על ידי החקירה היפה הבאה, הנפוצה בהיכלי התורה, ואשר יש בה כדי לגרום הנאה רבה ללומדי הדף היומי אכן, אין מאכל המותר ליהודי והאסור לנכרי. אך עלינו לשאול את עצמנו, מהו היסוד שעליו ניצבת קביעה חד משמעית זו. ובכן, שתי אפשרויות בדבר.

קל וחומר, אם ליהודי מותר, ודאי שלגוי מותר: ניתן להבין כלל זה מן הבחינה הערכית: ישראל, בני מלכים, עם סגולה הם. אם הקב"ה התיר להם מאכל מסויים, ודאי שהוא לא אסר על גויי הארצות לאוכלו.

היהודי כ'תעודת כשרות' של הגוי: ניתן גם להבין כלל זה מן ההיבט הכשרותי: אם היהודי רשאי לאכול מאכל מסויים, הרי זו 'תעודת הכשרות' הטובה ביותר שניתן להעניק למאכל, ואין כל עילה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

פנינים

דף לב/א השחיז את הסכין

רשות למשחיז

סיפר הגה"צ רבי יצחק הוברמן זצ"ל, הצדיק מרעננה:

שמעתי, כי בכתב קבלה שנתן רבינו הגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל לשוחט המליץ עליו בזה הלשון: "כיון שניתנה רשות למשחיז, עינו מבחין בין טוב לרע..." (בן לאשרי - ברכה משולשת ח"ג, סיפורי קודש).

דף לב/א השחיז את הסכין

99% ירא שמים

מספרים, כי פעם באו אל הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל והתלוננו בפניו על השוחט, כביכול אינו משחיז את הסכין כדבעי, וביקשו להחליפו בשוחט אחר שדעתו של רבי ישראל לא היתה נוחה הימנו **אמר** להם רבי ישראל, "מוטב שוחט שהוא 99% ירא שמים ו- 1% שוחט, מאחר שהוא 99% שוחט אולם רק 1% ירא שמים..." (פרדס יוסף, ויקרא).

דף לג/א תוד"ה אחד... לא דמי הואיל ויש מצות שביטה לישראל

שאלה ותשובה

כיצד ניתן להבין שבני ישראל יצאו ללקוט מן בשבת, נגד ציווי של משה (שמות טז/כז)? **בעל** ה"ישועות יעקב" (סי' רמ"ב ס"ק א') העומד על כך מבאר, כי בני ישראל סברו כקושיית בעלי התוספות בסוגייתנו, שלא יתכן דבר שיהא אסור לגוי ומותר ליהודי. ולפיכך, הם הסיקו כי מאחר שנוכרי אינו ראוי לשבות, שהרי גוי ששבת חייב מיתה, בוודאי שגם ישראל אינו ראוי לשבות... והוראתו של משה רבינו באה לעקור דבר מן התורה.

אך משה רבינו ע"ה השיב להם, כתירוצם של בעלי התוספות, כי כלל זה אינו תקף כאשר יש מצווה לישראל לנהוג אחרת. זהו שאמר להם משה (שם/כט) "ראו כי ה' נתן לכם השבת"...

דף לו/א מכל האוכל אשר יאכל וגוי אוכל הבא במים הוכשר

בוא יבוא

אף על פי שבתורה נזכרים דוקא המים, מכל מקום ששה משקים נוספים אף הם מכשירים לקבלת טומאה: יין, דבש, שמן, חלב, טל ודם. **הדבר** רמזו בהמשך הפסוק (ויקרא יא/לד): "מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא". המילה יבוא כתובה בכתוב מלא, שלא כדרכה בתורה: ה"ואו" היתירה רומזת **לששת** המשקים הנוספים ("טעמא דקרא", שמיני).

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרידמן** ז"ל

ב"ר חיים קלונימוס קלמן ז"ל נלב"ע כ"ז בסיון תשנ"ט מיקירי בית המדרש סוכוטשוב

תנצבה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

ר' **מנחם** ז"ל

ב"ר דוד וברטה שנספו בשואה נלב"ע י"ד סיון

תנצבה

הונצח ע"י ידידו משפחת **ליברטי** שיחיו

לאוסרו על הנכרי. ניתן לתמצת את שתי ההגדרות הללו בשתי מילים, 'סימן' ו'סיבה'; היינו: האם עצם העובדה שהמאכל מותר לעם סגולה, היא סיבה להתירו לגויי הארצות, או שהיא סימן בלבד ההבדל בין שתי הבחנות שונות אלו זועק מעצמו. כיצד נהג במקרה שבו ניווכח, כי מבחינת 'כשרות' יש סיבה למנוע מן הגוי לאכול את המאכל. וכגון... המקרה של גמרתנו, בני מעיים. הכל מבינים, כי מאחר שהגוי אינו מצווה על השחיטה, כלפיו אין כל חשיבות למעשה השחיטה. מעתה, אין כל הגיון לומר, כי אם ליהודי בני המעיים 'כשרים', הוא הדין לנכרי, שהרי במקרה זה ה'סימן' מתאדה ומתנדף נוכח ההבדל בין יחסו של היהודי אל השחיטה, לבין יחסו של הנכרי אליה. אולם, אם נצעד בדרכה של האפשרות הראשונה, כי עובדת היתר המאכל ליהודי, היא עצמה סיבת היתרו לנכרי, יהיו ההבדלים בין היהודי לבין הנכרי גדולים ככל שיהיו, עדיין הסיבה שרירה וקיימת, ובאופן זה ניתן להבין את האמור בגמרתנו, שבני מעיים מותרים לנכרי.

חקירה מהותית זו, משמשת כציר מרכזי להבנת דברי בעלי התוספות בסוגייתנו (ראה ב"קובץ שיעורים" ח"ב קובץ שמועות סימן כ"ג, ועוד), וכן למחלוקת ראשונים עקרונית וחשובה מאד, כיצד לפסוק להלכה לגבי בני מעיים (רמב"ם ה' מלכים פ"ט ה' י"ב, י"ג, ובכ"ס מ' ובלח"מ, טושו"ע יו"ד סימן כ"ז).

דף לז/א השוחט את המסוכנת

הימום הבהמה במכת חשמל טרם שחיטתה

במאמרים קודמים עסקנו בגזירות על השחיטה היהודית, המרחפות על מדינות אירופה כמאה וחמישים שנה, בעקבות תעמולה ארסית של ארגונים הנושאים את דגל "צער בעלי חיים", כביכול. במאמר הבא, נעסוק בהצעה שעלתה בצוק העיתים - לשחוט את הבהמה לאחר הימומה במכת חשמל.

המלצת השלטונות הנכריים: פתרון זה הומלץ למעשה, על ידי הממשלות הנכריות, באומרן ליהודים, הממו את הבהמה במכת חשמל, או אז, אין לנו כל התנגדות לשחיטתה. האם דרך זו ראויה מבחינה הלכתית? שאלה זו עמדה במרכז החיים היהודיים במזרח אירופה, טרום מלחמת העולם השנייה, כאשר השלטון הגרמני אסר על היהודים לשחוט בהמה שלא הוממה טרם לכן במכת חשמל. גדולי הפוסקים בגרמניה, פולין וליטא, עסקו רבות בשאלה זו, והגיעו למסקנה: שחיטה זו אסורה בתכלית! הקונטרס העיקרי העוסק בנושא הימום הבהמה טרם שחיטתה, הוא קונטרסו של הגאון רבי יחיאל יעקב וינברג זצ"ל, בעל ה"שרידי אש" (נדפס בראש ספרו) - "הימום הבהמות על ידי חשמל קודם שחיטתן". לקונטרס הארוך מצורפות תשובותיהם של עשרות גדולי ישראל מרחבי העולם. נציין, כי פעולת ההימום וצורתה, עשויות להשתנות ממדינה למדינה, ותשובתו של הגאון מתייחסת לפעולת ההימום כפי שהוצעה בגרמניה עם עלות הצורך הנאצי לשלטון.

מסתבר, שפעולת ההימום מאגדת בתוכה חששות רבים כל כך, כל אחד מהם מתייחס לאיסור מסויים, ולהלן נפרט אותם בקצרה, ותוך כדי כך נכיר על קצה המזלג את המושגים שבהם אנו עתידים לעסוק בעזרת ה' בתקופה הקרובה.

מסוכנת: ההימום גורם לבהמה לעילפון. במשנתנו מבואר, כי בהמה "מסוכנת", היינו, שמצבה הבריאותי מסוכן ומעורער, אינה כשרה לאכילה אלא אם כן הוכח בעליל שהיא לא מתה עקב חולשתה לפני שהשחיטה הסתיימה. בהימום הבהמה היא מוגדרת כ"מסוכנת", וכל עוד אין בידינו הוכחה כי הבהמה נותרה בחיותה עד גמר השחיטה, הרי היא נבלה.

טריפה: חששות נוספים הנגרמים על ידי הימום הבהמה, משתייכים ל"ח טריפות שמנו חכמים, שהם שמונה עשרה אפשרויות ליצירת חיסרון בגוף הבהמה, באופן שהיא נעשית "טריפה". הימום הבהמה עלול ליצור מספר חששות של "טריפה":

נפולה: הבהמה קורסת ארצה ברגע הימומה על ידי מכת החשמל, ובעצם נפילתה יש חשש, שהפכה ל"טריפה" עקב ריסוק איברים חיוניים או פגיעה בהם.

ריסוק איברים: מכת החשמל עלולה לרסק את אברי הבהמה גם ללא נפילתה, ובעיקר את המוח, ובכך להופכה ל"טריפה".

שינוי מראה: אם קיים שינוי מהותי במראה אחד מאבריה החיוניים של הבהמה, היא "טריפה" (עיין "בית יוסף" סימן מ"ג ורמ"א שם סעיף ב' ועוד). הרופאים מעידים, כי פעמים שמראה המוח והריאות שונה לאחר ההימום החשמלי וצבעם אדום יותר.

אינה חיה: לדעת פוסקים רבים (עיין "דגול מרבה" יו"ד סימן כ"ט ו"נקודות הכסף" שם, ובשו"ת "מרחשת" סימן כ"ט), בהמה נעשית "טריפה", גם אם החולי שבעטיו לא תאריך ימים מעבר לשנים עשר חודשים עדיין אינו מקנן בגופה. די בכך שמחמת חולי או מכה שהתרגשו עליה, ברור שיתפתח בקרבה תהליך שיביאנה לידי מצב זה כדי להחשיבנה ל"טריפה", אם בעקבות המצב הצפוי היא אינה יכולה לחיות יותר משנים עשר חודש החל מן הזמן הנדון. הימום הבהמה יוצר חשש כבד של "אינה חיה".

